

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Прієшкіна О. В.* Забезпечення прав людини в Україні: стан та перспективи. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12528/Prieshkina_Zabezpechennia_prav_liudyny.pdf
2. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 серпня – 15 листопада 2018 року. Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини. URL: https://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/24thReportUkraineAugust_November2018_UKRANIAN.pdf
3. Що українці знають і думають про права людини: оцінка змін (2016-2018) / Резюме дослідження. Київ, 2018. 96 с.
4. Права людини в Україні 2014. Доповідь правозахисних організацій. URL: <http://helsinki.org.ua/index.php?r=1.4.1.11>
5. Про права людини в Україні в 2018 році – до 70-річчя прийняття Загальної декларації та Конвенції про геноцид. URL: <http://khp.org/index.php?id=1544100253>

М. А. Остапенко
*професор кафедри політичних наук,
публічного управління та адміністрування
НПУ імені М. П. Драгоманова,
доктор політичних наук, доцент
(м. Київ)*

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО В УКРАЇНІ: ПОПУЛІЗМ VS ПЛЮРАЛІЗМ

Громадянське суспільство є важливим суб'єктом демократичних перетворень та консолідації демократії. В останні роки в Україні збільшилася кількість громадських об'єднань. Помітними стали громадські ініціативи, серед яких – сприяння проведенню реформ, протидія корупції, допомога армії, вимушеним переселенцям з тимчасово окупованих територій Донбасу та Криму.

Варто відзначити і довіру суспільства до громадських організацій. Зокрема, фахівці відзначають високий ступінь суспільної довіри до волонтерів, який “перевищує рівень довіри до церкви” [2, с. 17]. До громадського сектору це навіть більше, ніж довіра. Соціологи вказують на виникнення нового типу патерналізму – “патерналізму громадських організацій”. Так, І. Бекешкіна описує його у такий спосіб: “якщо ми не довіряємо державним інституціям, то ми довіримо це громадянському суспільству”, при чому “самі в громадському житті участі не беремо, але хай громадські організації зроблять все, що треба” [1].

Вітчизняні науковці вказують на позитивні та негативні тенденції розвитку громадянського суспільства в Україні. Останні, на нашу думку, сприяють, серед іншого, і посиленню популізму: “прояви радикальних громадських протестів; гібридне використання зацікавленими акторами квазігромадянської активності в цілях

політичної боротьби, маніпулювання громадською активністю та демократією участі (проплачені протестні заходи, “кишенькові” громадські ради, псевдогромадський характер слухань); використання неурядових організацій різними політичними та фінансово-економічними акторами, створення “кишенькових” громадських організацій з боку політичних партій та олігархічних структур” та інші [2, с. 7-8].

Плюралізм громадянського суспільства спостерігається у багатоманітності його інтересів та ініціатив. Упродовж 2017–2018 рр. експерти фіксують розширення спектра громадського сектору, “що зумовлено появою нових соціальних груп населення (учасників АТО/ООС, внутрішньо переміщених осіб та ін.), відтак поширення як неінституційних громадських ініціатив, так і нових організаційно-інституційних форм громадської самоорганізації – ОГС, зорієнтованих на потреби учасників АТО/ООС, внутрішньо переміщених осіб та інших соціальних груп, які постраждали внаслідок бойових дій на сході України; утворення коаліцій та мереж вітчизняних ОГС (наприклад, громадська мережа “Свої”), що спрямовували свою діяльність на вирішення нагальних проблем представників як зазначених вище груп, так і соціально незахищених та інших верств населення” [2, с. 45]. Відбувається “мілітаризація громадянського суспільства”: “поява низки громадських об’єднань, діяльність яких вузько орієнтована на вирішення проблем, пов’язаних із конфліктною ситуацією на сході України”; поширення в Україні створених під певні політичні сили або ж кланово-олігархічні (політико-економічні) групи парамілітарних формувань (“приватних армій”), утворених на базі громадських об’єднань учасників АТО/ООС або шляхом залучення до цих формувань демобілізованих українських військових – учасників бойових дій на сході України” [2, с. 46].

Одними із вагомих чинників популяризації популізму, на наш погляд, є “формування псевдогромадського сектору; фінансова залежність організацій від грантів, слабкий зв’язок їх із населенням; відсутність солідарності всередині самого громадського сектору; нестача потрібного рівня кваліфікації” [1].

Погоджуємось із науковцями, що багаточисельність зареєстрованих громадських організацій не визначає їх якість: “псевдогромадський статус багатьох з них, “кон’юнктурність” (через тенденцію трансформуватися в політичні партії) та “псевдогромадськість” громадських організацій, які або не існують за місцем реєстрації, чи створені під одну особу, або мають однакову назву та невідому діяльність, або очолювані однією людиною, що обумовлено або намаганням отримати піар-користь (боротьбою за населення та території) або фінансовими інтересами” [Цит. за: 3, с. 247-248].

Псевдодіяльність організацій позначається на змісті та формах громадської участі більшості населення: це користь; захист від небезпеки; отримання грошей [Цит. за: 3, с. 248-249].

Незначне залучення громадян до соціальної активності, до участі в діяльності громадських організацій залишається однією з ключових проблем громадянського

суспільства. Разом з тим, високі показники запасу довіри громадян до волонтерських організацій можуть позитивно вплинути і на довіру громадським організаціям, які за мету мають реальну громадську діяльність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Від сильного громадянського суспільства до сталої громадської участі. Матеріали публічної дискусії “Громадянське суспільство в 2018-му: нові виклики, нові завдання”. URL: <http://dif.org.ua/article/vid-silnogo-gromadyanskogo-suspilstva-do-staloi-gromadskoi-uchasti>.
2. Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку: аналіт. доповідь / В. М. Яблонський, Т. В. Андріюченко, І. Е. Бекешкіна [та ін.]; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. – Київ: НІСД, 2018. – 128 с.
3. *Мордовець М. В.* Громадянська активність в Україні: динаміка та основні форми. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 53. С. 241-252. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1829/Mordovets%20Gromadyanska%20aktivnyst.pdf?sequence=1>.

О. О. Постоловська
*викладач кафедри політичних наук,
публічного управління та адміністрування
НПУ імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

ГЕНДЕРНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Серед засадничих принципів демократичного життя є гендерна рівність. Міжнародне право визначає рівність чоловіків та жінок в усіх аспектах політичного процесу. Питання участі жінок у політиці та безпосередньо у процесі прийняття рішень базуються на міжнародних та Європейських стандартах і має практичний досвід вирішення. Проблема представлення жінок у політичній еліті аналізується з точки зору можливості жінки нарівні із чоловіками бути на посаді чи реальне знаходження на посадах, які пов’язані із прийняттям рішення чи здійсненні впливу на їх прийняття. Цей “маркер” може розглядатись як показник гендерної рівності суспільства. Представлення та захист інтересів виборців, а також різних соціальних груп (етнічних, професійних, регіональних, релігійних, демографічних) потребує не лише участі чоловіків. Низький рівень представництва і незначна участь жінок у процесах прийняття рішень є одним із викликів сучасної демократії.

Вивчаючи питання представлення жінок у політичній еліті, варто звернутися до Пекінської платформи 1995 року, де наголошується про те, що “рівність під час ухвалення рішень є невід’ємною частиною визнання прав жінок, та що рівна участь жінок у процесі прийняття рішень є не тільки вимогою звичайної справедливості або демократичності, але також необхідною умовою врахування інтересів жінок” [3, с. 4].